
Vem ”äger” renskötselrätten? Juridik, historia och en liten skvätt nationalekonomi

Ulrika Geijer

Inledning

I artikeln tänker jag berätta om hur jag, som helt okunnig beträffande samiska markrättigheter, gick till väga för att förstå ämnet när jag började arbeta med det, och till vilken hjälp Bertil Bengtsson var i det arbetet. Jag kommer särskilt att rikta in mig på den specifika frågan om vem som ”äger” renskötselrätten. Frågan orsakade mig åtskilligt huvudbry och jag är fortfarande inte riktigt säker på att jag hittat rätt svar. I avslutningen kommer jag också att göra några högst personliga reflektioner kring varför frågan om samiska markrättigheter är så förtvivlat svår för politiker, men går att resonera kring juridiskt.

År 1997 läste jag att det behövdes en utredningssekreterare åt en kommitté som skulle lämna förslag till en ny rennäringspolitik. Eftersom jag ville bli ordinarie domare och utredningsuppdrag ansågs meriterande, sökte jag tjänsten. Så här i efterhand kan jag erkänna att jag inte hade en aning om vad det handlade om. Jag tror att jag tänkte att det lät spännande att lära sig något om något så okänt som rennäring. Dessutom var det lockande att uppdraget var så långt (cirka två år). Mot bakgrund av den kunskap och erfarenhet jag sedan fick, kan jag nu erkänna att en viss exotism, inför norra Sverige (jag är skåning), rennäringen och samer, starkt bidrog till att jag sökte jobbet.

Inför skrivandet av den här artikeln, har jag frågat mig själv om jag skulle avstått från att söka jobbet om jag vetat vilket getingbo av svår och bitvis utforskad och oklar juridik, polariserad

och ibland lite obehaglig politik, samt bestämda personliga åsikter jag gav mig in i. Det var nog tur att jag var aningslös. Samtidigt tror jag inte jag hade avstått från uppdraget även om jag vetat precis vad som väntade mig. Samarbetet mellan ordföranden och oss i sekretariatet var oerhört givande både yrkesmässigt och socialt. Jag fick förmånen att på djupet arbeta med frågor som rörde fastighetsrätt, associationsrätt, förvaltningsrätt och mänskliga rättigheter. Jag fick bättre kunskaper om en region i Sverige, samernas historia och levnadsvillkor och en gammal areell näring. Jag träffade också många människor som med sina erfarenheter och sitt kunnande bidrog till att arbetet överhuvudtaget gick att genomföra. Jag hade helt enkelt kul på jobbet.

Tack vare uppdraget fick jag också tillfälle att samarbeta med Bertil Bengtsson. Hans kunnande och engagemang beträffande samiska markrättigheter drog vi nytta av i Rennäringspolitiska kommittén. Han skrev t.ex. betänkandets beskrivande kapitel om renskötselrätten.¹ Alla som träffat Bertil Bengtsson vet att han förutom att vara en mycket skicklig och kunnig jurist också är oerhört vänlig och hjälpsam och dessutom har stor pedagogisk förmåga. Det fick stor betydelse för mig när jag skulle försöka komma på förslag till förbättringar och förändringar av rennäringslagens (1971:437) regler om renskötselrätten och förvaltningen av den rättig-

---

¹ SOU 2001:101 kapitel 2.

heten. Särskilt hjälpte han mig att komma vidare när det gäller den komplicerade frågan om vem det är som har renskötselrätt, d.v.s. subjektet som bär den civila rättigheten. Jag återkommer till den frågan längre fram.

Rent praktiskt gick hjälpen ofta till så att jag, när jag fastnat och inte förstod hur saker hängde ihop, skrev ett brev som jag faxade till Bertil Bengtsson. Samma dag, ofta bara efter någon timme, fick jag ett fax tillbaka. Bertil Bengtssons svar innebar alltid en aha-upplevelse och att jag kunde ta ett stort kliv framåt i mitt arbete. Dessutom imponerade det en smula på mina kollegor som var utredningssekreterare i andra utredningar, när de där faxen kom. Till min stora glädje upptäckte jag i samband med arbetet med denna artikel, att jag hade sparat de svar jag fick från Bertil Bengtsson. Att på nytt läsa dem fick mig att åter känna lite av den upptäckarglädje som var förknippad med mina försök att förstå renskötselrätten.

Att sätta sig in i renskötselrätten

Inför arbetet med denna artikel upptäckte jag att jag faktiskt hade sparat de första promemoriorna jag skrev inom ramen för kommitténs arbete. Jag kan alltså se hur jag grep mig an att försöka förstå ämnet och göra det begripligt för kommitténs ledamöter. Den första promemorian består av två delar; en om samer och en om renskötsel. Delen om renskötseln består av mycket grundläggande beskrivningar av renen, hur den betar, renskötselåret och av rennäringen. Om jag inte minns fel, skedde informationsinhämtningen genom ett gammalt hederligt besök på stadsbiblioteket (så länge sedan var det).

Arbetet startade således verkligen från grunden. Det var en fördel, eftersom det trots allt innebar att vi hade en gemensam, om än ytlig, utgångspunkt. Kunskapsläget bland ledamöter och experter i kommittén var ojämnt, eftersom där fanns samer, myndighetsföreträdare och

andra. En sak som jag kom att bli mycket bekant med under arbetet var att det fanns många som trodde sig veta hur det förhöll sig med renskötsel och samiska markrättigheter, t.ex. för att de bodde inom renskötselområdet. När det kom till kritan var dock underlaget för den uppgivna kunskapen skakigt.

En sak som jag också tog tag i från början var att försöka förstå rennäringslagen. Det är ju så vi jurister tar oss an ett nytt rättsområde: läs relevant lagstiftning och tillhörande förarbeten. Det resulterade i PM 6 till kommittén. Eftersom rennäringslagen sedan dess i stort sett inte ändrats på något annat sätt än att Samtinget övertagit vissa uppgifter från länsstyrelsen och bestämmelserna har gjorts könsneutrala, så bör den fortfarande kunna fungera som lagkommentar om man har lust att kika i Riksarkivets arkivboxar. Eftersom förarbetena i huvudsak fanns i propositionen till rennäringslagen², framstod de redan under arbetet med utredningen som föråldrade. När rennäringslagen kom till fanns till exempel inte skattefällsdomen.³ Efter den domen var det tydligt att den samiska markrättigheten, renskötselrätten, är en civil rättighet som grundar sig på urminnes hävd. Det perspektivet var inte tydligt vid rennäringslagens tillkomst. Propositionen är istället inriktad på näringsfrågor, t.ex. förbättrade driftsförhållanden och lönsamheten i rennäringen.

Vem "äger" renskötselrätten?

Rennäringspolitiska kommitténs uppdrag var mycket brett.⁴ Bland annat skulle vi göra en översyn av rennäringslagen. I det sammanhanget skulle vi överväga i vad mån rennäringens inre förhållanden i framtiden behöver regleras av rennäringslagstiftningen. Vi skulle således över-

---

² Prop. 1971:51.

³ NJA 1981 s 1.

⁴ Dir 1997:102.

våga hur renskötseln borde organiseras i framtiden. Utgångspunkten skulle vara att samerna gavs möjlighet att i större utsträckning bestämma organisationsform för rennäringen och organisationens verksamhetsområde. Direktivet var således väldigt öppet för stora förändringar av rennärlagslagens regler om samebyn och renskötselns organisering.

Rennärlagslagen anger att det för renskötseln finns samebyar (6 §). Varje sameby ska ha ett byområde som består av deras del av renskötselns året-runt-mark. Ett byområde kan även omfatta vinterbetesmarker. Renskötselrätt, dvs. rätten för en same att använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar, får utövas av den som är medlem i sameby (1 §). Samebyn har till ändamål att för medlemmarnas gemensamma bästa ombesörja renskötseln inom byns betesområde (byområde samt övrig mark byn använder för renbete, 9 §). Samebyn får inte driva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel. Samebyn är en juridisk person och företräder medlemmarna i frågor som rör renskötselrätten eller medlemmarnas gemensamma intressen inom rennäringen i övrigt (10 §). Vilka som är medlemmar i samebyn regleras i 11 och 12 §§. Rennärlagslagen innehåller också associationsrättsliga regler om samebyn (38–64 §§). Det var dessa regler som avsågs med den ovan angivna delen av direktivet. Det föll på min lott att arbeta fram ett bra underlag för kommitténs ställningstaganden i denna del. Eftersom vårt uppdrag innefattade att ta ställning till om det egentligen behövdes regler om samebyar, blev det viktigt att försöka förstå varför samebyn fanns.

En av utgångspunkterna vid tillkomsten av 1971 års rennärlagslag var att försöka förbättra rennärlagens lönsamhet. Den främsta orsaken till lönsamhetsproblemen ansågs vara att driftsenheterna ofta var för små för att rationaliseringsfrämjande åtgärder skulle kunna planeras

och genomföras på ett effektivt sätt.⁵ Det var mot den bakgrunden tillkomsten av samebyarna skulle ses. Det hade alltså mycket litet att göra med vem, juridisk eller fysisk person, som bar en markrättighet nämligen renskötselrätten. Enligt propositionen var det svårt att få de befintliga lappbyarna att fungera som en arbetsenhet. För att få en sådan funktion ansågs det nödvändigt att stärka lappbyns ställning i förhållande till såväl de egna medlemmarna som till myndigheterna och tredje man.⁶ Avsikten var att samerna själva, delvis till skillnad från tidigare, skulle bestämna om renskötselmetoder och indelning i driftsenheter. Det obligatoriska medlemskapet i samebyn, som ersatte lappbyn, ansågs vara en konsekvens av att rätten till renskötsel inte är individuell utan samfällad för dem som driver renskötsel inom ett och samma lappbyområde. Det ansågs också viktigt för att uppnå ett rationellt nyttjande av betesresurserna att inget företag skulle kunde ställa sig utanför samebyn som organisatorisk enhet.

Så långt kommen i arbetet med underlaget till kommittén kände jag mig totalt förvirrad. Renskötselrätten är en särskild rätt till fast egendom som gäller för ett avgränsat, om än ibland svårbestämt, markområde. Men vem är det egentligen som "äger" den rättigheten? I rennärlagslagen står det att renskötselrätten tillkommer den samiska befolkningen (1 § andra stycket). Samtidigt står det att den får utövas av den som är medlem i sameby (1 § tredje stycket), alltså inte av vilken samisk person som helst. För att få hjälp skrev jag mitt första brev till Bertil Bengtsson. Det blev inte det enda brevet och särskilt mot slutet av arbetet gav Bertil Bengtsson oss ovärderlig hjälp när vi skulle försöka få ihop en fungerande lagtext.

---

⁵ Prop. 1971:51 s 114.

⁶ Prop. 1971:51 s 117.

Bertil Bengtsson satte i sitt svar fingret på det som nog var, och alltså är, problemet när det gäller frågan om vem som "äger" renskötselrätten. Lagstiftaren skiljer inte mellan de näringsrättsliga reglerna, dvs. samernas monopolrätt till renbete, och den fastighetsrättsliga regeln, dvs. renskötselrätten som en särskild rätt till fastighet. Redan av de ovan citerade förarbetesuttalandena från rennäringslagens tillkomst, framgår att det var de näringsrättsliga frågorna som var det väsentliga för lagstiftaren. Han påpekade också att införandet av 1 § andra stycket rennäringslagen år 1993 inte fick några civilrättsliga konsekvenser. Det påverkade inte de regler i rennäringslagen som konkret beskriver hur samebyn eller en medlem i samebyn kan använda renskötselrätten. Uttalandet om att renskötselrätten tillkommer den samiska befolkningen tycktes således närmast ha näringsrättslig betydelse, dvs. alla samer får bedriva renskötsel om de är medlemmar i en sameby. Bertil Bengtsson konstaterade också att det i realiteten är samebyn som har renskötselrätten. Det är den som agerar som part i frågor som rör renskötselrätten. Bertil Bengtsson har diskuterat dessa frågor i flera sammanhang.⁷ Han skrev också om det i sin text till Rennäringspolitiska kommitténs betänkande.⁸

Kommittén fastnade för att se samebyn som företrädare för kollektivet av medlemmar som utövar renskötselrätten inom byns område.⁹ Den utgångspunkten godtogs av de flesta, såväl samer som icke-samer. Det fanns dock företrädare för det samiska samhället som motsatte sig den utgångspunkten.¹⁰ Som jag uppfattar det var deras synsätt att renskötselrätten är en civil rättighet som tillkom enskilda samer. Diskussionen

kring detta bör ses mot bakgrund av historiska förhållanden som bland annat innebar att bofasta samer förlorade sin möjlighet att bedriva renskötsel, respektive att staten hade fattat beslut om att renskötseln i vissa områden skulle skötas av andra samer än de som ursprungligen bebodde området. När det gällde olika synsätt på samebyn från samiskt håll uppfattade jag dock inte att de som godtog samebyn som företrädare för kollektivet av medlemmar samtidigt avsa sig möjligheten att det kunde finnas individuella rättigheter eller rättigheter av ett annat slag inom vissa geografiska områden. Som Bertil Bengtsson påpekat i sina arbeten utesluter den renskötselrätt som beskrivs i rennäringslagen inte att det kan vara fallet.¹¹

Kommitténs uppdrag var att i så stor utsträckning som möjligt "avreglera" renskötseln och ge "samerna" möjlighet att inom vissa ramar sköta sina egna angelägenheter. Uppdraget var helt förutsättningslöst och kommittén övervägde därför om förvaltningen av renskötselrätten kunde lösas på något annat sätt än genom en sameby eller liknande. Eftersom jag under studietiden förutom juridik även läste lite nationalekonomi, började jag fundera på frågan utifrån det som kallas "allmänningens dilemma". Det kan kortfattat beskrivas som det problem som kan uppstå när en resurs kan nyttjas av flera men ansvaret för att förvalta resursen inte är tydligt. Den, åtminstone i slutet av 1980-talet, populäraste lösningen på dilemmat var privatisering, dvs. resursen skulle delas upp mellan nyttjarna så att var och en fick ansvar för förvaltningen av sin del. Rennäringspolitiska kommittén diskuterade om det var en lämplig metod för förvaltningen av renskötselrätten. Modellen avfärdades dock, bland annat för att det framstod som svårt att avgöra hur en fördelning av resursen skulle göras på ett sätt som skulle betraktas som legitimt av

⁷ Bengtsson, Bertil, *Samerätt – En översikt*, Norstedts juridik 2004, och där angivna arbeten.

⁸ Se SOU 2001:101 Del 1 s 111.

⁹ SOU 2001:101 del 1 s 173.

¹⁰ Jfr särskilda yttranden av Bengt Oskarsson och Lars Wilhelm Svonni, SOU 2001:101 del 2.

¹¹ A a s 39.

flertalet samer och utan att förstärka eventuella motsättningar mellan samer i vissa områden.

I mina funderingar om "allmänningens dilemma" stötte jag på arbeten av den amerikanska statsvetaren och nationalekonomen Elinor Ostrom. Jag läste hennes bok *Governing the commons*.¹² I den beskriver hon hur förvaltningen av en resurs på ett bra sätt kan skötas av ett lokalsamhälle utan statlig inblandning men också situationer när det misslyckats. Hon studerade så till synes olika situationer som förvaltning av kustfiske, bevattningsanläggningar och betesmarker. Ett nyckelbegrepp för hennes teori var tillit, dvs. att de berörda individerna litat på varandra och respekterat gemensamma regler och konfliktlösningsmekanismer. Hon var skeptisk både till statlig inblandning och till privatisering.

Inspirerad av Elinor Ostrom och mot bakgrund av direktivets uppdrag att göra en förut-sättningslös prövning av behovet av regler om samebyn, övervägde kommittén att helt ta bort regleringen. Istället skulle lagstiftningen bara innehålla en beskrivning av renskötselrätten, miljöhänsyn och andra hänsyn som ska tas vid utövandet av renskötselrätten samt regler för förhållandet mellan renskötselrätten och andra rättigheter som är kopplade till samma fastighet. Innan renbeteslagstiftningen kom till fanns antagligen den form av självförvaltning av renskötselrätten som beskrivs i Elinor Ostroms arbeten. Inom vissa delar av renbetesområdet byggde förvaltningen kanske snarare på "äggande" av vissa betesområden. Så länge det samiska samhället fick behålla kontrollen över sina egna angelägenheter, t.ex. genom att samer var nämndemän när tingsrätten behandlade frågor som rörde samiska förhållanden, tycks det också ha fungerat.¹³

---

¹² Ostrom, Elinor, *Governing the commons. The Evolution of Institutions for Collective Action*, Cambridge University Press, 1990.

¹³ Jfr Korpiljakko-Labba, Kajsa, *Om samernas rättsliga ställning i Sverige – Finland*, Lapplands högskola, Rovaniemi,

Problemet vid tidpunkten för Rennäringspolitiska kommitténs överväganden var att förvaltningen sedan mer än 100 år inte var överlämnad åt användarna av resursen utan – beroende på tidsandan och myndigheternas inställning till samer och renskötsel – mer eller mindre styrd av lagstiftning och myndigheters tjänstemän. Grundläggande förutsättningar i form av tillit, gemensamma regler och konfliktlösningsmekanismer fanns således inte längre. Rennäringspolitiska kommittén ansåg att det inte fanns några garantier för att nödvändiga institutioner för förvaltningen av renskötselrätten skulle kunna uppstå. Avskaffandet av lagreglerade samebyar ansågs därför inte möjligt.

Jag har ett minne av att jag redan under utredningsarbetet personligen var tilltalad av en ordning som överlämnade åt de samer som brukade renskötselrätten att själva finna nödvändiga former för förvaltningen. För mig verkar det som det rimligaste sättet att ta till vara de kunskaper och erfarenheter som under lång tid byggts upp inom det samiska samhället men också det som tillförs genom nya generationer. Jag inser dock att det fortfarande, precis som år 2001, knappast är politiskt genomförbart. Rennäringspolitiska kommittén förslag om samebyarnas organisation borde dock, såvitt jag kan bedöma, kunna skapa förutsättningar för att bygga upp strukturer som i förlängning skulle kunna leda till en helt samisk förvaltning, mera lik den som gäller för andra rättigheter till fast egendom inom svensk rätt. Det jag syftar på är bland annat förslagets regler om möjlighet för alla samer som är hemmahörande i samebyns område att bli medlemmar och möjligheten för samebyn att bedriva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel. Det skulle ge förutsättningar för att börja bygga det

---

1989 och Lundmark, Lennart, *Samernas skatteländ – Med särskild syftning på tiden efter 1750*, *Samefolket* nr 1 och 2/2000.

förtroende mellan användarna som är nödvändigt för en fungerande samisk förvaltning. En annan del av förslaget, som faktiskt genomförts, som jag också tror kan bidra till att bygga upp en ren samisk förvaltning av renskötselrätten, är betoningen av samebyarnas delaktighet i Sametingets beslut om indelning i byområden (7 § rennäringslagen).

Att använda beteckningen kollektiv rättighet för renskötselrätten kunde som framgått ovan väcka reaktioner. När det gäller renskötselrätten som en särskild rättighet till fastighet är uttrycket inte att se som ett uttalande om vem som "äger" renskötselrätten. Istället försöker uttrycket beskriva det speciella förhållandet hos renskötselrätten som innebär att rättigheten uppstår och består oavsett vilken specifik samisk individ som för tillfället nyttjar den inom ett visst område. Därmed är avgränsningen mot andra rättigheter till samma område i teorin klar; används den av samer på rätt sätt så finns den. Det är kanske därför frågan om vem som i civilrättslig mening bär rättigheten inte har varit så viktig för lagstiftaren att fundera över. Att den, bland annat på grund av olika historiska lagstiftningsåtgärder beträffande medlemskap i lappby/sameby, kan vara problematisk i diskussioner samer emellan, är en annan sak.

Rennäringspolitiska kommittén hade alltså inte svaret på frågan om vem som "äger" renskötselrätten. Istället gick förslagen ut på att förtydliga vem som vid varje tidpunkt och för varje område företräder utövarna av rättigheten, dvs. samebyn. Samebyn skulle genom en starkare medlemsbas, bättre ekonomiska förutsättningar och ett ökat handlingsutrymme, få förutsättningar att bli en starkare företrädare för renskötselrätten. I förslaget till ny rennäringslag behöll kommittén tyvärr förbudet mot att upplåta någon del av renskötselrätten. Det blev helt enkelt övermäktigt att göra ändringar i den delen. Det innebär att förslaget inte ens innehöll en

möjlighet för en sameby att upplåta t.ex. visst bete till en annan sameby. Något som rimligen borde ha kunnat stärka en samisk förvaltning av renskötselrätten.

Varför fungerar juridiken (ibland), men inte politiken?

Avslutningsvis några personliga reflektioner kring juridik, politik och samiska markrättigheter. Som framgått ovan är juridiken kring samiska markrättigheter inte enkelt. Det framgår också tydligt vid läsning av det som Bertil Bengtsson skrivit i ämnet. Det beror bland annat på att rättighetens innehåll ytterst beror på det samiska bruket av mark och således kan skifta mellan olika områden. Det innebär också att det inte utan vidare går att pricka in på en karta vilka fastigheter som berörs. Omständigheter till stöd för rättigheten är således beroende av historiska källor och historisk forskning. Dessa omständigheter har inneburit att rättigheten avviker på ett sådant sätt från andra rättigheter till fastighet, att det varit svår för lagstiftaren och statliga tjänstemän att förstå och hantera inom det svenska fastighetsrättsliga systemet. Det kan således leda till problem även utan att enskilda makthavare nödvändigtvis haft en fördomsfull eller nedlåtande syn på det samiska samhället.

Tyvärr går det nog ändå inte att bortse från att föreställningar om samer påverkat makthavarna såväl historiskt som under den tid jag arbetade med frågan. I förarbetena till 1928-års renbeteslag syns det ganska tydligt. Men även under arbetet i rennäringspolitiska kommittén upplevde jag att jag stötte på olika föreställningar om hur samer var. Ett exempel var att olika händelser i Sametinget angavs som "bevis" för att samer inte kunde hålla sams och därmed inte kunde anförtros olika uppgifter. Ungefär lika bärkraftigt som att påstå att alla invånare i Hässleholms kommun inte kan hålla sams och

därför inte bör anförtros alltför ansvarskrävande uppgifter.

I min roll som domare är utgångspunkten att alla är lika inför lagen. I en demokratisk rättsstat som Sverige skriver de allra flesta under på att det är så det måste vara. Jag upplevde dock att när det gällde samiska markrättigheter var det svårt för vissa personer att upprätthålla det synsättet i praktiken. Det ledde bland annat till att en diskussion istället för att handla om hur rättssystemet kan lösa konkurrens mellan olika rättigheter kom att handla om intresseavvägningar och samverkanslösningar.¹⁴ Jag ser det som symptomatiskt att det blev nödvändigt att i betänkandet betona att det var Bertil Bengtsson (alltså inte kommittén) som svarade för kapitel 2 där renskötselrätten beskrivs. Fortfarande känner jag att jag blir lite upprörd när jag ser det. Det förhållningssättet bortser från att välfungerande samverkan förutsätter deltagare med likartade resurser och styrka.

Den juridiska metod som används i domstol innebär att den eller de frågor som ska lösas formuleras. Utifrån det kan domstolen avgöra vilken information som behövs för att ta ställning. Domstolen bestämmer också vem av parterna som måste åberopa olika omständigheter och lägga fram bevis för dem. Den bördan har många gånger visat sig vara övermäktig för den samiska parten. Men när det funnits tillräckligt med information har resultatet i vissa fall blivit ett klart besked från domstolen. I domstolens uppdrag ingår att ta ställning till alla omständigheter och bevis som lagts fram, ta ställning till vad det innebär och förklara detta i domen.

Domstolsprövning av samiska markrättigheter är dock en dyr och tidskrävande metod. Personligen tycker jag att staten kunde gjort mer för att hjälpa de berörda, såväl samer som andra, inom olika områden att komma fram till vad som kan gälla inom just deras område. Även om det också skulle kräva resurser, skulle det kunna bidra till en i längden hållbar grund för markanvändning inom renskötseområdet, vilket rimligen borde vara samhällsekonomiskt fördelaktigt. Ett sådant arbete borde också kunna bli en bra grund för den av så många omhuldade samverkan. Att inte göra något är också politik. Kortsiktigt är det kanske enklast, men om staten menar allvar med att vilja ha en fungerande markanvändning i norra Sverige som inkluderar en bärkraftig renskötsel och annan samisk markanvändning, finns det saker (både misstag och missgrepp) att ta tag i. Bertil Bengtsson har i sina arbeten tydligt redogjort för dessa. Det är varken rimligt eller ens möjligt att enskilda intressenter och domstolar ensamma ska kunna skapa en hållbar grund för den samiska markanvändningen. Tyvärr hade jag ibland under arbetet i Rennäringspolitiska kommittén känslan att den politiska viljan att värna samiska markrättigheter enbart var läpparnas bekännelse. Från mitt utifrånperspektiv tycks det inte ha förändrats nämnvärt sedan dess. För politiken är det antagligen lättare att värna ursprungsfolks rättigheter när det berörda folket befinner sig i ett annat land eller kanske ännu hellre på en annan kontinent.

---

¹⁴ Se t.ex. vissa reservationer och särskilda yttranden i SOU 2001:101 del 2.